Neljapäev, 17. september 2020

P9_TA(2020)0232

Olukord Venemaal ja Aleksei Navalnõi mürgitamine

Euroopa Parlamendi 17. septembri 2020. aasta resolutsioon olukorra kohta Venemaal: Aleksei Navalnõi mürgitamine (2020/2777(RSP))

(2021/C 385/13)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Venemaa kohta,

— võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni,

— võttes arvesse Venemaa Föderatsiooni põhiseadust, eriti selle 2. peatükki ja konkreetselt artiklit 29, mis kaitseb sõnavabadust, ning rahvusvahelisi inimõigustealaseid kohustusi, mida Venemaa on võtnud Euroopa Nõukogu, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) ja ÜRO liikmena,

— võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 3. septembril 2020. aastal Euroopa Liidu nimel tehtud deklaratsiooni Aleksei Navalnõi mürgitamise kohta,

— võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 24. augusti ja 2. septembri 2020. aasta avaldusi Aleksei Navalnõi mürgitamise kohta,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku Michelle Bachelet' 8. septembri 2020. aasta avaldust, milles ta nõudis Aleksei Navalnõi mürgitamise sõltumatut uurimist,

— võttes arvesse G7 välisministrite 8. septembri 2020. aasta avaldust Aleksei Navalnõi mürgitamise kohta,

— võttes arvesse keemiarelvade väljatöötamise, tootmise, ladustamise ja kasutamise keelustamise ning nende hävitamise konventsiooni (keemiarelvade keelustamise konventsioon), millega keelatakse keemiarelvade kasutamine, väljatöötamine, tootmine, ladustamine ja üleandmine,

— võttes arvesse otsuste C-24/DEC.4 ja C-24/DEC.5 ühehäälset vastuvõtmist Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni osalisriikide konverentsi 24. istungjärgul 27. novembril 2019, millega lisati Novitšoki fosfororgaanilised närvimürgid konventsiooni kemikaale käsitleva lisa 1. nimekirja, ning nende otsuste jõustumist 7. juunil 2020,

— võttes arvesse Berliini haigla Charité – Universitätsmedizin Berlin 24. augusti 2020. aasta avaldust, milles teatatakse, et Aleksei Navalnõi mürgitati keemilise närvimürgiga,

— võttes arvesse Saksamaa Liitvabariigi valitsuse 2. septembri 2020. aasta avaldust, milles kutsutakse Venemaa valitsust tungivalt üles selle juhtumi kohta avaldust tegema ja mõistetakse see rünnak resoluutselt hukka,

— võttes arvesse Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni (OPCW) peadirektori 3. septembri 2020. aasta avaldust keemiarelva väidetava kasutamise kohta Aleksei Navalnõi vastu, milles rõhutatakse, et „keemiarelvade keelustamise konventsiooni kohaselt peetakse inimese mürgitamist närvimürgiga keemiarelva kasutamiseks",

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklit 5 ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklit 7, milles mõlemas on sätestatud, et kellegi suhtes ei tohi rakendada piinamist või julma, ebainimlikku või inimväärikust alandavat kohtlemist või karistust, ning milles Venemaa Föderatsioon on osaline,

— võttes arvesse 9. detsembril 1998 ÜRO Peaassambleel vastu võetud deklaratsiooni üksikisikute, rühmituste ja ühiskondlike organite õiguse ja vastutuse kohta edendada ja kaitsta üldtunnustatud inimõigusi ja põhivabadusi,

— võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et Aleksei Navalnõi on Venemaa juhtiva opositsioonipoliitiku, juristi, blogija ja korruptsioonivastase aktivistina avalikustanud arvukalt korruptsioonijuhtumeid, millesse on segatud ärieltevõtted ja Venemaa poliitikud, juhtinud mitmeid avalikke proteste kogu Venemaal ning temast on saanud üks väheseid Venemaa opositsiooni tõhusaid juhte; arvestades, et püüdes peatada tema poliitilist ja avalikku tegevust, on teda varem kinni peetud, vahistatud ja süüdi mõistetud; arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus on tunnistanud mitu neist menetlustest kuritarvituslikuks ja õiglase kohtumõistmise põhimõttega vastuolus olevaks; arvestades, et Aleksei Navalnõid rünnati füüsiliselt 2017. aastal meditsiinilise desinfitseerimisvahendiga, mis muutis ta peaaegu pimedaks, ning 2019. aastal väidetava mürgitamisega tema kinnipidamise ajal; arvestades, et kummalgi juhul ei antud süüdlasi kohtu alla;

B. arvestades, et Aleksei Navalnõi langes teadete kohaselt 20. augustil 2020 Venemaa-sisese lennu ajal koomasse, ta viidi Venemaal Omski linnas asuvasse haiglasse ja tema perekonna palvel on ta alates 22. augustist 2020 saanud ravi Berliini Charité haiglas;

C. arvestades, et Aleksei Navalnõi mõrvakatse toimus vahetult enne 13. septembril 2020 toimunud Venemaa kohalikke ja piirkondlikke valimisi, kus tema ja tema meeskond olid aktiivselt osalenud nn aruka hääletamise strateegia väljatöötamises, et võita Vladimir Putini režiimi kandidaate; arvestades, et see heidab eriti murettekitavat valgust demokraatia, põhivabaduste ja inimõiguste olukorrale riigis;

D. arvestades, et vahetult enne mürgitamiskatset viibis Aleksei Navalnõi Novosibirskis ja Tomskis, kus ta uuris kohalike kuberneride korruptsioonijuhtumeid; arvestades, et oma korruptsioonivastase tegevusega Venemaa piirkondades suurendas Aleksei Navalnõi kohalike elanike teadlikkust korruptsioonijuhtumitest ja aitas sellega tõsta valimisaktiivsust piirkondlikel valimistel, mobiliseerides opositsiooni poolt hääletajaid; arvestades, et Aleksei Navalnõi on Venemaal loonud 40 piirkondlikust büroost koosneva süsteemi, mis järjepidevalt kontrollib kohalikke ametivõime, kannatades samal ajal Venemaa ametivõimude hirmutamise ja tagakiusamise all;

E. arvestades, et Aleksei Navalnõi väljendas tugevat toetust Habarovski ja Valgevene meeleavaldajatele ning käsitas Valgevenes toimuvaid muutusi inspiratsioonina venemaalastele;

F. arvestades, et poliitilised mõrvad ja mürgitamised Venemaal on režiimi süsteemsed vahendid, mis on sihilikult suunatud opositsiooni vastu; arvestades, et asja teeb veelgi halvemaks ametivõimude soovimatus põhjalikult uurida poliitilistel ajenditel toime pandud Anna Politkovskaja, Boriss Nemtsovi, Sergei Protazanovi, Vladimir Kara-Murza jt mõrvu või mõrvakatseid; arvestades, et valitsus ja valitsusmeelne meedia panevad opositsiooni esindajate suhtes süstemaatiliselt toime verbaalseid rünnakuid, laimukampaaniaid ja ebainimlikustamist;

G. arvestades, et see hiljutine mõrvakatse on kõige äsjasem näide väga tõsistest tagasilöökidest inimõiguste kaitsmisel ning ühiselt kokku lepitud demokraatlike põhimõtete ja õigusriigi austamisel Venemaa Föderatsioonis;

H. arvestades, et ühiskondliku teisitimõtlemise jätkuvat mahasurumist võimendab politsei- ja julgeolekujõudude karistamatus ning kohtute soovimatus võtta vastutusele selliste kuritegude tegelikke toimepanijaid, kes mitte üksnes ei jää karistuseta, vaid keda Kreml isegi premeerib;

I. arvestades, et Venemaa tunnustatud inimõiguste organisatsiooni Memorial andmetel on Venemaa Föderatsioonis üle 300 poliit- ja usuvangi; arvestades, et EL näitab üles solidaarsust kõigi teisitimõtlejate ja Venemaa inimestega, kes vaatamata nende vabadust ja elu ähvardavale ohule ning Kremli ja Venemaa ametivõimude survele jätkavad võitlust vabaduse, inimõiguste ja demokraatia eest;

J. arvestades, et Venemaa salateenistuse poliitiliselt motiveeritud mõrvad ja mõrvakatsed mõjutavad otseselt Euroopa Liidu sisejulgeolekut;

K. arvestades, et Berliini haigla Charité – Universitätsmedizin on jõudnud järeldusele, et Aleksei Navalnõid mürgitati mingi Novitšoki tüüpi närvimürgiga, mis on Nõukogude Liidus ja Venemaa Föderatsioonis välja töötatud sõjalise kvaliteediga närvimürgid; arvestades, et seda järeldust on kinnitanud Saksamaa relvajõudude erilaboratoorium ja mitu sõltumatult töötavat laboratooriumi; arvestades, et Novitšoki närvimürki kasutati hiljuti, 2018. aasta märtsis ELi territooriumil rünnakus Venemaa luureteenistuse endise töötaja Sergei Skripali ja tema tütre Julia Skripali vastu Ühendkuningriigis Salisburys, mille tagajärjel hukkus juhuslikult ka Amesbury elanik Dawn Sturgess;

L. arvestades, et Venemaa arstid ravisid Aleksei Navalnõid kõigepealt mürgistuse tõttu, väitsid hiljem, et tema kehas ei olnud mürgijälgi, ja püüdsid takistada tema riigist väljaviimist, ning arvestades, et Venemaa ametivõimud eitavad igasugust seost juhtunuga;

M. arvestades, et Novitšoki närvimürk on vahend, mis on välja töötatud ja kättesaadav ainult Venemaa sõjalistele struktuuridele ja salateenistustele; arvestades, et sellised ained on Venemaal seadusega reguleeritud; arvestades, et närvimürk Novitšok on keemiarelv, mida tohib välja töötada vaid riiklikes sõjaväelaborites ja mida eraisikutel ei ole võimalik omandada; arvestades, et kui see peaks siiski võimalik olema, on tegemist Venemaa rahvusvaheliste õiguslike kohustuste rikkumisega;

N. arvestades, et nõukogu on kutsunud Venemaa ametivõime üles viima seoses Aleksei Navalnõi mõrvakatsega läbi põhjaliku uurimise, nõudnud ühist rahvusvahelist reageerimist ja jätnud endale õiguse võtta asjakohaseid meetmeid, sealhulgas piiravate meetmete kaudu;

O. arvestades, et keemiarelvade keelustamise konventsiooni kohaselt käsitatakse inimese mürgitamist närvimürgiga keemiarelva kasutamisena, ning arvestades, et keemiarelvade kasutamine ükskõik kelle poolt mis tahes asjaoludel kujutab endast rahvusvahelise õiguse ja rahvusvaheliste inimõiguste normide tõsist rikkumist; arvestades, et pärast seda, kui ühehäälselt võeti vastu kaks vastavasisulist ettepanekut, millest ühe esitas Venemaa Föderatsioon, lisati Novitšok keemiarelvade keelustamise konventsiooni kontrollitavate ainete loetellu ja seetõttu kohaldatakse selle suhtes konventsiooni kohaseid kõige rangemaid kontrollisuuniseid;

P. arvestades, et Venemaa Föderatsiooni põhiseaduses on sätestatud õigus mõtte-, sõna-, ühinemis- ja rahumeelse kogunemise vabadusele;

Q. arvestades, et Vene riigi kontrolli all olevad teabekanalid püüavad eitada Venemaa ametivõimude vastutust Aleksei Navalnõi mõrvakatse eest, levitades väärinfot ning juhtides tähelepanu kõrvale jätkuvatelt demokraatia, õigusriigi, põhivabaduste ja inimõiguste rikkumistelt Venemaa Föderatsioonis;

R. arvestades, et pärast 13. septembril 2020 toimunud Venemaa piirkondlikke valimisi esitati valimistulemuste võltsimise kohta rekordiliselt palju kaebusi; arvestades, et linnades, kus Aleksei Navalnõi enne mürgitamiskatset viibis (Novosibirsk ja Tomsk), osutus tema „aruka hääletamise“ süsteem mõjusaks ja aitas Vladimir Putini kandidaate lüüa;

S. arvestades, et Euroopa Parlament on jõudnud ametlikule järeldusele, et Venemaad ei saa enam pidada strateegiliseks partneriks, võttes ka arvesse Venemaa antagonistlikku välispoliitikat, sealhulgas sõjalist sekkumist ja ebaseaduslikke okupatsioone kolmandates riikides;

1. mõistab resoluutselt hukka Aleksei Navalnõi mõrvakatse ja väljendab sügavat muret keemiliste närvimürkide korduva kasutamise pärast Venemaa kodanike vastu;

2. tuletab meelde, et keemiarelvade kasutamine mis tahes asjaoludel on rahvusvahelise õiguse, eelkõige keemiarelvade keelustamise konventsiooni kohaselt taunitav kuritegu;

3. rõhutab, et Aleksei Navalnõi mõrvakatse oli osa süsteemsest püüdlusest vaigistada teda ja teisi teisitimõtlejaid, heidutada neid režiimi tõsise korruptsiooni edasisest paljastamisest ja tõrjuda poliitilist opositsiooni riigis üldiselt, eelkõige eesmärgiga mõjutada Venemaa kohalikke ja piirkondlikke järelvalimisi 11.–13. septembril 2020;

4. kordab, et Aleksei Navalnõi juhtum on osa Venemaa laiemast poliitikast, milles keskendutakse rõhuvale sisepoliitikale ja agressiivsele tegevusele kogu maailmas, ebastabiilsuse ja kaose levitamisele, mõjusfääri ja valitseva seisundi taastamisele ning reeglitepõhise rahvusvahelise korra õõnestamisele;

5. nõuab rahvusvahelise uurimise viivitamatut algatamist (kaasates ELi, ÜRO, Euroopa Nõukogu, nende liitlased ja OPCW) ning rõhutab oma otsustavust sellisele uurimisele kaasa aidata; kutsub OPCWd üles algatama üksikasjaliku uurimise Venemaa poolt keemiarelvade valdkonnas võetud rahvusvaheliste kohustuste rikkumiste kohta; kutsub Venemaa ametivõime üles tegema OPCWga täielikku koostööd, et tagada erapooletu rahvusvaheline uurimine ja võtta vastutusele Aleksei Navalnõi vastu toime pandud kuriteo eest vastutavad isikud;

6. kutsub välisasjade nõukogu üles võtma oma 21. septembri 2020. aasta istungil selles küsimuses aktiivse hoiaku; nõuab, et EL koostaks võimalikult kiiresti loetelu Venemaa suhtes rakendatavatest kaugeleulatuvatest piiravatest meetmetest ja tugevdaks oma kehtivaid sanktsioone Venemaa vastu; nõuab tungivalt selliste sanktsioonimehhanismide kasutuselevõttu, mis võimaldaksid korrumpeerunud isikute Euroopas asuvate varade kokkukogumist ja külmutamist kooskõlas Aleksei Navalnõi korruptsioonivastase fondi järeldustega;

7. kutsub Venemaa ametivõime üles lõpetama oma poliitiliste vastaste ahistamise, hirmutamise ja represseerimise ning nende vastu suunatud vägivalla, tehes lõpu valitsevale karistamatuse õhkkonnale, mille tõttu on elu kaotanud juba paljud ajakirjanikud, inimõiguste kaitsjad ja opositsioonipoliitikud; rõhutab vajadust tagada, et sellised isikud saaksid ellu viia oma õiguspärast ja kasulikku tegevust, kartmata oma elu või oma pereliikmete või sõprade elu pärast;

8. kutsub ELi üles pidevalt nõudma, et Venemaa tunnistaks kehtetuks või muudaks kõiki oma rahvusvaheliste standarditega vastuolus olevaid seadusi, kaasa arvatud hiljuti ebaseaduslikult jõustunud muudatused Venemaa põhiseaduses ja selle valimisi käsitlevas õigusraamistikus ning õigusaktid välisagentide ja mittesoovitavate organisatsioonide kohta, et soodustada pluralismi ning vabu ja õiglasi valimisi ning luua opositsioonikandidaatidele võrdsed tingimused;

9. väljendab solidaarsust Venemaa demokraatlike jõududega, kes on pühendunud avatud ja vabale ühiskonnale, ning avaldab toetust kõigile isikutele ja organisatsioonidele, kes on rünnakute ja repressioonide sihtmärgiks;

10. rõhutab Venemaa Föderatsiooni kui ÜRO Julgeolekunõukogu liikme kohustust austada rahvusvahelist õigust ning asjakohaseid lepinguid ja konventsioone ning täita täielikult oma rahvusvahelisi kohustusi, sealhulgas teha koostööd OPCWga keemiarelvade keelustamise konventsiooni rikkumiste uurimisel;

11. nõuab tungivalt, et Venemaa Föderatsioon reageeriks kiiresti rahvusvahelise üldsuse tõstatatud küsimustele ning avaldaks OPCW-le viivitamata ja täies ulatuses oma Novitšoki programmi;

12. rõhutab, et Venemaa Föderatsioon on Euroopa Nõukogu ning OSCE liikmena võtnud endale kohustuse austada Euroopa inimõiguste konventsioonis ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelises paktis sätestatud põhivabadusi, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtteid;

13. palub komisjoni asepresidendil ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal ning Euroopa välisteenistusel tagada kõigi poliitilistel põhjustel kohtu alla antud isikute juhtumite tõstatamine ELi ja Venemaa inimõiguste-teemalistel konsultatsioonidel, kui need jätkuvad, ning paluda nendel konsultatsioonidel osalevatel Venemaa esindajatel ametlikult anda vastus iga juhtumi kohta; palub, et nõukogu eesistuja, komisjoni president ja komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja jälgiksid selliseid juhtumeid ka edaspidi tähelepanelikult, tõstataksid neid küsimusi eri tasanditel ja kohtumistel Venemaaga ning annaksid Euroopa Parlamendile aru Venemaa ametivõimudega peetud teabevahetusest;

14. kutsub liikmesriike üles kooskõlastama oma seisukohad Venemaa suhtes ning esinema Venemaa ametivõimudega peetavatel kahe- ja mitmepoolsetel foorumitel ühtsena;

15. kordab, et äärmiselt kiireloomulise tegevusena tuleb alustada ELi ja Venemaa suhete põhjalikku strateegilist ümberhindamist, mis hõlmaks järgmisi põhimõtteid:

a) kutsuda komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles vaatama läbi ELi poliitika Venemaa suhtes ja ELi suhetes Venemaaga rakendatavad viis juhtpõhimõtet ning töötama välja uue tervikliku strateegia, mis sõltub edasistest arengutest Venemaal demokraatia ja õigusriigi vallas ning inimõiguste järgimisest Venemaa juhtkonna ja ametivõimude poolt;

b) kutsuda liikmesriike üles jätkama Venemaa isoleerimist rahvusvahelistel foorumitel (nt G7 ja muud formaadid) ning vaatama kriitiliselt läbi ELi ja Venemaa koostöö mitmesuguste välispoliitika platvormide raames;

c) kutsuda nõukogu üles võtma prioriteediks inimõigustega seotud ELi sanktsioonide mehhanismi (nagu Sergei Magnitski juhtumi puhul) heakskiitmise ja selle rakendamise lähitulevikus, mis hõlmaks isikute nimekirja ja võiks hõlmata ka Venemaa režiimi vastu suunatud valdkondlikke sanktsioone;

d) seoses Aleksei Navalnõi juhtumiga kordab oma varasemat seisukohta peatada Nord Stream 2 projekt;

e) kutsuda nõukogu üles võtma vastu ELi strateegia Venemaa teisitimõtlejate, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide ning sõltumatute meediakanalite ja ajakirjanike toetamiseks, kasutades täiel määral inimõiguste kaitse mehhanisme, luues noortele venelastele uusi võimalusi õppida ELis ja aidates kaasa vene eksiilülikooli asutamisele mõnes ELi liikmesriigis;

f) paluda nõukogul asuda viivitamata ette valmistama ELi strateegiat, mis käsitleb tulevasi suhteid demokraatliku Venemaaga ning pakub ka laias valikus stiimuleid ja tingimusi, et tugevdada Venemaal riigisiseseid suundumusi vabaduse ja demokraatia suunas, ning see strateegia vastu võtta;

16. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Euroopa Nõukogule, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile ning Venemaa Föderatsiooni presidendile, valitsusele ja parlamendile.